

Az iskolák egészségügyi ellátása – Iskolaorvosi feladatok

Dr. Godó Béla

A magyar iskola történetében – egyházi és világi iskolákban egyaránt – évszázadok óta vannak jelen egészségvédelmi törekvések.

1636-ban a nagyszombati Collegium Jesuiticumban már szerződöttest iskolaorvos működik.

Mária Terézia 1777-ben kibocsátott Ratio Educationisra az iskola-egészségügyi ellátásokról mint állami feladatról rendelkezett: „az iskola fog a jövő-

ben a tanulók egészségének ápolására és erejük fenntartására közreható eszközökről gondoskodni”.

1933-ban Hóman Bálint közoktatásügyi miniszter újjászervezte az iskola-egészségügyi feladatokat.

Az 1936. évi kultuszminiszteri rendelet a tankerületi főigazgatóságok székhelyén a középsiskolákban iskolaorvos alkalmazását írta elő.

1955-ben már több mint 800 ezer tanuló részesült iskolaorvosi ellátásban.

Az 1962–63-as tanévtől a Pfeiffer József Melly József, és Bognár Emil által kidolgozott: a gyógyító-megelőző ellátás

egységébe épített iskolaorvosi rend alapelvei alapján 1970-től általánossá vált, majd a 21/1975 Eü.Miniszteri utasítás megjelenését követően országos bevezetésre került. (Az oktatási intézmények egészségügyi feladatainak ellátásában az orvos mellett a kijelölt védőnő működött közre).

1975 óta számos jogszabály, törvény, rendelet született, amely előírja az egészségügyi alpellátást végző szolgálatok számára, a gyermekek intézményben történő, elsősorban megelőző feladatokat tartalmazó ellátását.

Helyzetkép a 2005. évi adatok alapján:

9285 oktatási-nevelési intézményben 3122 fő- és részalású orvos és 4179 védőnő dolgozik. Az ellátott gyermekek száma 1 millió 800 ezer.

Az egészségügyi és pedagógiai szakemberek között folyamatos és jó együttműködésre van szükség.

Szoros együttműködés szükséges a szülők és pedagógusok között.

Biztosítani kell az egészségnevelést, szűrővizsgálatokat, védőoltásokat, a pályaválasztási tanácsadást.

Az ifjúság egészségügyi gondozásának célja a harmonikus testi és lelki fejlődés elősegítése.

Latin mondással zárva a gondolatmenetet:

„Orandum est ut sit mens sana in corpore sano”

(*Juvenalis, Satirae X*)

(„Arra kell törekedni, hogy ép testben ép lélek legyen.”)

Az iskola-egészségügyi ellátás napjainkban

Bajóczy Csilla

Az iskola-egészségügyi ellátás célja:

- Közreműködés a tanintézményekben és kollégiumokban nevelt és oktatott gyermekek egészséges testi, lelki és érzelmi fejlődésének biztosításában, egészségi állapotának védelmében, egészségének fejlesztésében.

- A krónikus beteg vagy fogyatékkal élő gyermekek beilleszkedésének elősegítése.

Miért van szükség az iskolai egészségvédelemre?

Az iskola a család után a második legfontosabb szocializációs szintér. Környezete, mindennapi élete, a gyermek napirendje, az iskola által közvetített értékrend és minták meghatározó szerepet töltenek be egy gyermek fejlődésében, egészségének megőrzésében (vagy károsításában), életmódjának befolyásolásában.

Az egészségügyi ellátást végző teamnek (orvos, védőnő, szerencsés esetben pszichológus) feladata (és lehetősége is), hogy közreműködjön e fontos szocializációs szintér egészségessé formálásában.

Az iskola-egészségügyi team elsősorban preventív (megelőző) feladatokat lát el. Törvények, rendeletek

Műhelymunka

alapján, meghatározott osztályokban teljes körű szűrővizsgálatokat végez, melynek célja, hogy korán felismerjenek olyan betegségeket vagy kóros elváltozásokat, amelyek még nem okoznak panaszokat.

A serdülőkorú tanulók iskolában történő egészségügyi ellátásának több okból is különös jelentősége van:

- A család és a gyermek kapcsolata lazábbá válik ebben az életkorban. Lazább lesz a család gyermek feletti ellenőrzése, beleértve ebbe az egészsége feletti kontrollt is. Kollégiumokban lakó gyermekek esetében ez különösen igaz.

- A serdülőkorra jellemző szemérmesség és szégyenlenség miatt gyakran feltűnő testi elváltozásokról és komoly panaszokról sem szereznek tudomást a szülők. Ezek csak rendszeres vizsgálatok során derülhetnek ki.

- A serdülőkorú fiatal gyakran szívesebben és könnyebben fordul segítségért nevelőjéhez, orvosához vagy védőnőjéhez, mint családtagjaihoz életvezetési, kapcsolati vagy egészségügyi problémái megoldásában.

- A tipikusan serdülőkorban kialakuló rizikómagatartás-formák erős társas befolyás alatt állnak. Ez a társas hatás iskolai szinten a megelőzésben jól használható.

1. A megelőzéshez kapcsolódó feladatok:

- a.) A gyermekek egészségi állapotának vizsgálata, követése, szűrővizsgálatok elvégzése
  - az egyik legfontosabb feladat a gyermekek testi, lelki fejlődésének követése, érzékszervi funkcióinak vizsgálataA magyar vizsgálati rendszer megfelel az európai gyakorlatnak.
- b.) Közegészségügyi, járványügyi, környezetegészségügyi és balesetvédelmi feladatok
  - Az életkorhoz kötött kampányoltások szervezése, előkészítése
  - Járványügyi előírások betartása, járvány esetén a szükséges intézkedések elrendelése
  - Személyi higiénia ellenőrzése
  - Az iskolában folyó közétkeztetés, környezet (tanterem, számítógépes munkahelyek, tornaterem, mosdók és vécék) ellenőrzése tisztasági - közegészségügyi szempontból.

- Részvétel az iskola balesetvédelmi ellenőrzésin.

A környezet- és közegészségügyi tevékenység végzése sajátos szakértelmet igényel, az ÁNTSZ feladata. Az iskola-egészségügyben dolgozóknak jelző szerepük van.

Az egészséges környezet, étkeztetés és napirend az iskolában támogatja a gyermekek egészségét és követhető mintát nyújtva egészségesebb életmódra nevel.

c.) Mentálhigiénés feladatok:

Az iskola mint pszichoszociális környezet, légköre, értékrendje, szabályrendszere, a pedagógusok bánásmódja, nevelési stílusa jelentősen befolyásolja a gyermekek egészségét, viselkedését. Az orvos és a védőnő a gyermekek vizsgálata során tapasztalhat olyan tüneteket, amelyek megjelenésében nagy valószínűséggel szerepet játszik az iskolában kialakult légkör.

Feladat a jelzés, de szerepük lehet a probléma konzultatív segítséggel történő megoldásában is.

2. Betegellátással kapcsolatos feladatok

- a.) Akut betegek ellátása:
akut betegek elsősegély jellegű ellátását követően háziorvoshoz, szükség esetén kórházba irányítja a gyermeket.
- b.) Elsősegélynyújtás
Az iskolában éppen jelen lévő orvos vagy védőnő természetes kötelezettsége az elsősegélynyújtás. Amikor nincsenek jelen, olyankor a jól felkészült pedagógusok és gyermekek akár életet is menthetnek.
- c.) Krónikus beteg és fogyatékkal élő gyermekek egészségügyi gondozása
Az iskola-egészségügy feladata a sikeres beilleszkedés segítése, az állapotnak megfelelő testi nevelés biztosítása. Fontos, hogy a krónikus beteget (betegséget), a fogyatékos gyermeket (fogyatékossgát) a többi gyermek is elfogadják.

3. Szakértői jellegű feladatok

- a.) Iskolai alkalmasság (tanulási képesség) elbírálása
Az iskolai alkalmasság komplex fejlődés eredménye. Tanulási alkalmazkodási probléma esetén egészségi állapotra vonatkozó adatszolgáltatás

tás történhet a tanulási képességeket elbíráló bizottság számára.

b.) Pályaválasztás segítése

Fontos, hogy a választott pálya a gyermek testi, lelki és értelmi adottságainak megfeleljen.

Amennyiben egészségi állapotában korlátozó tényezők vannak, időben kell a tudomására hozni, hogy legyen ideje más pálya felé orientálódni.

c.) Testneveléssel kapcsolatos csoportbeosztás elkészítése, testneveléssel, iskolai sporttal kapcsolatos feladatok

Az iskola-egészségügy egyik nagyon fontos feladata annak elősegítése, hogy minden gyermek részesüljön testi nevelésben. Ennek formája adottságainak, egészségi állapotának megfelelő legyen. Fontos feladat tehát a testnevelési csoportbeosztások gondos, személyre szabott és az iskola adottságaihoz igazodó elkészítése és a differenciált testi nevelés időnkénti ellenőrzése.

4. Tájékoztatással, oktatással kapcsolatos feladatok

a.) Egészségügyi információk közlése a szülőkkel, pedagógusokkal és a gyermekekkel

b.) Részvétel az iskolai egészséges életmódra nevelésben

Az oktatási intézményekben történő egészségnevelésnek évszázados hagyományai vannak Magyarországon. A tananyagba beépített vagy más formában közölt ismeretátadás jelentősége mellett régóta ismert az úgynevezett „rejtett tanterv” fogalma. Ezalatt mindazon hatások összessége értendő, amelyek a gyermekeket érik, befolyásolják gondolkodásukban, viselkedésükben, életmódjukban.

A fentiek alapján az alábbi idézettel szeretném zárni:

„A gyógyítás művészete sok szenvedést enyhített, mégis szebb az a művészet, amely a betegségek létrejöttét képes megakadályozni.”

(Max von Pettenkofer)